

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020 - 2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Vachoušková

Ústavní stížnost a možnosti jejího podání

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: Doc.JUDr. Jan Brázda, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME)

2020-2023

BACHELOR THESIS

Lucie Vachoušková

Constitutional complaint and the possibilities of filing it

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. JUDr. Jan Brázda, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26. 2. 2023

Lucie Vachoušková

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce Doc. JUDr. Janu Brázdovi, Ph.D. za odborné vedení, za jeho připomínky a cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce Ústavní stížnost a možnosti jejího podání, se zabývá podáním ústavní stížnosti k Ústavní soudu České republiky. Analýzou použitých zdrojů bude téma přiblíženo laické veřejnosti a těm, kteří se nevěnují studiu ústavního práva. Práce poukáže na fungování Ústavního soudu a jak je možné využít ústavní stížnost s pomocí judikatury Ústavního soudu.

Klíčová slova

Ochrana práv a svobod, přípustnost ústavní stížnosti, ústavní stížnost, Ústavní soud, Ústava, Zákon o ústavním soudu.

Annotation

The bachelor's thesis Constitutional complaint and the possibilities of its submission deals with the submission of a constitutional complaint to the Constitutional Court of the Czech Republic. By analyzing the sources used, the topic will be brought closer to the lay public and those who do not study constitutional law. The work will point out the functioning of the Constitutional Court and how it is possible to use a constitutional complaint with the help of the jurisprudence of the Constitutional Court.

Keywords

Constitution, Constitutional Complaint, constitutional complaint admissibility, Constitutional Court, Law on the Constitutional Court, Protection of right and freedoms.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	111
1 ÚSTAVNÍ SOUDNICTVÍ A ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY.....	11
1.1 Koncepce ústavního soudu	11
1.2 Ústavní soud České republiky	15
1.3 Organizace ústavního soudu	16
2 ÚSTAVNÍ STÍŽNOST	19
2.1 Typy ústavní stížnosti	21
2.1.1 Ústavní stížnost fyzických a právnických osob	22
2.1.2 Komunální ústavní stížnost.....	23
2.1.3 Stížnost politické strany	24
2.2 Funkce ústavní stížnosti.....	25
2.3 Význam ústavní stížnosti	26
3 MOŽNOSTI PODÁNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI	28
3.1 Náležitosti podání ústavní stížnosti	28
3.1.1 Zásah orgánu veřejné moci	29
3.2 Lhůta podání ústavní stížnosti	31
3.3 Přípustnost ústavní stížnosti.....	32
4 ŘÍZENÍ O ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI.....	36
4.1 Zahájení řízení	36
4.2 Účastníci řízení	37
4.3 Příprava jednání	39
4.4 Ústní jednání	40
4.5 Dokazování	40
4.6 Rozhodnutí a jeho vykonatelnost.....	41
4.6.1 Vykonatelnost rozhodnutí	42
5 ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	44
5.1 Závaznost usnesení	45
5.2 Závaznost nálezů.....	46
ZÁVĚR	50

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ..... 53

SEZNAM ZKRATEK 56

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Ústavní stížnost a možnosti jejího podání“ jsem si vybrala s ohledem na to, že mi přijde důležité, aby lidé věděli o možnosti podání ústavní stížnosti. Myslím si, každý by měl vědět o tom, co lze dělat, pokud se cítí být dotčen na svých základních právech a svobodách, které nám ustanovuje Ústava české republiky a Listina základních práv a svobod. Dalším z důvodů pro volbu téma bylo, že jsme se v posledních letech v médiích setkávali s ústavními stížnostmi podaných skrz vládní nařízení s ohledem na covidová opatření, které musel Ústavní soud projednávat. Mnoho z nás se domnívalo, že spousta z těchto opatření zasahuje do našich základních práv a svobod.

Cílem práce je, popsat čtenáři fungování Ústavního soudu a možnost podání ústavní stížnosti, která jim má pomoci, pokud se cítí být dotčeni na svých základních právech ze strany orgánů veřejné moci. Mělo by být možné pochopit, v jakých případech je možné ústavní stížnost podat, kdo ji může podat a jaké má možnosti.

Bakalářská práce je koncipována tak, aby její čtenář dané problematice porozuměl, a dozvěděl se nové poznatky o institutu ústavní stížnosti. Skládá se z pěti kapitol a několika podkapitol, kde v každé kapitole vysvětleno určité téma týkající se Ústavního soudu a ústavní stížnosti.

Nejprve je v práci přiblíženo ústavní soudnictví a jejich modely, které jsou rozdílné v každém státě. Není možné tvrdit, že je to v některém státě zavedeno lépe než jinde, vždy záleží na jejich Ústavě a celkově soudním systému. Jednou podkapitolou je samotný Ústavní soud České republiky, jeho koncepce a s jakými modely se můžeme setkat. Důležitá součástí je také organizace Ústavního soudu, kde jsou popsány funkce, s kterými se můžeme u Ústavního soudu setkat, od předsedy soudu až po asistenty soudce. Tyto informace jsou důležité k prohloubení poznatků, jak to u Ústavního soudu funguje.

Druhá kapitola popisuje samotný institut ústavní stížnosti, jakými znaky ji lze vymezit a jaká je její definice. Rozdělení typů stížností, dle toho, kdo jí podává. Komunální stížnost (stížnost podaná orgánem veřejné moci), stížnost politické strany nebo stížnost fyzické a právnické osoby (tzv. obecná stížnost), tyto stížnosti jsou stručně popsány pro lepší orientaci v této problematice. Ústavní stížnosti mají svou funkci v právním systému

a svůj význam, které jsou zde rovněž popsány. K významu ústavní stížnosti se uvádí i několik námitek.

V další kapitole se dozvíme možnosti podání ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že ústavní stížnost se podává ve chvíli, kdy se nějaká osoba cítí být dotčena na svých základních právech a svobodách zásahem orgánu veřejné moci, bylo důležité vymezit pojem „zásah orgánu veřejné moci“. Podání návrhu musí mít určité zákonné náležitosti a musí být podán v zákonné lhůtě, jinak není možné ho přijmout a předat k řízení před Ústavním soudem. Je potřeba vědět, kdy je ústavní stížnost přípustná, a kdy je nepřípustná.

Předposlední kapitola popisuje samotné řízení před Ústavním soudem, již od zahájení řízení, kde jsou vysvětleny zákonné náležitosti ústavní stížnosti až po vykonatelnost rozhodnutí. V podkapitolách se dočteme, kdo je účastníkem řízení a jak probíhá příprava jednání. Vzhledem k tomu, že ústní jednání a dokazování se při řízení před Ústavním soudem konají pouze ve výjimečných případech, jelikož tyto řízení spíše zkoumají již vydané rozhodnutí orgánů veřejné moci, tak jsou popsány pouze stručně.

Poslední kapitola pojednává o závaznosti vydaných rozhodnutí. Ústavní soud vydává dva typy rozhodnutí, usnesení a nálezy. Usnesením se rozhoduje v procesních otázkách a nálezy v ostatních věcech. Nálezy dále mají kasační či precedenční účinky, které jsou na konci kapitoly popsány. Oba tyto typy rozhodnutí vydané v kalendářním roce se uveřejňují ve Sbírce nálezů a usnesení.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚSTAVNÍ SOUDNICTVÍ A ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

Ústavní soud a ústavní soudnictví upravuje ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, upraveno v hlavě čtvrté v čl. 83 až čl. 89.¹ Dále tento institut upravuje zákon č. 182/1993 Sb., Zákon o Ústavním soudu, tento zákon upravuje organizaci Ústavního soudu, řízení před Ústavním soudem, platové poměry soudce a asistenta, a kárné provinění a kárné řízení.²

Ústava České republiky v čl. 83 uvádí „*Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.*“³ vykonává právní a přímou ochranu ústavnosti. Ústavní soud kontroluje ústavnost normativních a individuálních právních aktů a dalších zásahů orgánů veřejné moci. Při posuzování ústavnosti právních předpisů rozlišujeme kontrolu preventivní a kontrolu aposteriorní. Preventivní kontrola spočívá v přezkoumávání ústavnosti ještě před platností (účinností) právních předpisů, na rozdíl od toho kontrola aposteriorní přezkoumává právní předpisy až po jejich nabytí a účinnosti.⁴

1.1 KONCEPCE ÚSTAVNÍHO SOUDNICTVÍ

V jednotlivých státech existují určité typy ústavního soudnictví, důvodů může být hned několik, všechny nemají stejnou důležitost a význam. Mezi významné role může

¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky* [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

² Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu* [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, čl. 83 [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 18. ISBN 978-80-7502-301-8.

zařadit např. historické tradice, právní kultura, vliv právní vědy, forma vlády atd.⁵ Ústavní soudnictví členíme na dva základní modely decentralizované a centralizované. Většinou se nesetkáme s tím, že se tyto modely objeví samostatně ve své čisté podobě. Daleko častější je stav, kdy dochází k mísení těchto znaků a tím nám vzniká smíšený model ústavního soudnictví.⁶

Prvním z těchto základních modelů ústavního soudnictví je decentralizovaný (difúzní, všeobecný), specifikace tohoto modelu spočívá v tom, že kontrola ústavnosti je vykonávána obecnými soudy všech stupňů a není prováděna pouze ústavními soudy. Nejběžnějším uváděným příkladem jsou USA, „*a to počínaje judikátem Nejvyššího soudu ve věci Marbury versus Madison (1803), v němž – mimo jiné – zazněla klíčová slova, často považovaná za úplný historický počátek samotného institutu ústavního soudnictví, že „pokud je ústava nejvyšším svrchovaným zákonem, který není možné měnit běžnými prostředky, pak běžný zákon, který je s ní v rozporu, nemůže platit“.* „Je významnou úlohou a povinností soudní moci říci, co je zákon.“⁷

Soudní orgány v zemích, kde se užívá decentralizovaný model kontroly, při rozhodování interpretují ústavy a zákony, aby se mohly uplatňovat v konkrétně řešených případech. Stále se zde respektuje hierarchie právních norem. Pokud není možné některou z právních norem aplikovat, tak se použije samotná ústava. V případě decentralizovaného modelu jsou rozhodnutí soudu závazná inter partes, tento princip je do určité míry modifikován doktrínou soudních precedentů, rozhodnutí nejvyšších soudů mohou prejudikovat rozhodování nižších soudů v obecných případech.⁸

⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 31. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁶ Havlíková, D. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv* s. 23 [online]. Plzeň, 2014. [cit. 8.2.2023]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Vedoucí diplomové práce JUDr. Jana Odehnalová, PhD. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

⁷ ŠIMÍČEK, V. In: KRESÁK P., *Porovnávacie štátne právo*, Právnická fakulta UK, Bratislava, 1993, str. 335 a 336.

⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 33. ISBN 978-80-7502-301-8.

Nedostatkem u tohoto modelu může být nejednotnost judikatury obecných soudů, ty mohou posuzovat právní předpisy rozdílně a jejich názory na ústavnost se mohou lišit. Za další slabinu se může brát v potaz určitá setrvačnost chybných rozhodnutí, kdy jedno konkrétní rozhodnutí může poznamenat celou řadu dalších rozhodnutí. Difúzní model nalezneme kromě zmíněného USA i v řadě jiných států např. v Kanadě, Austrálii, Japonsku, na Novém Zélandě a dalších.⁹

Centralizovaný (koncentrovaný) model ústavního soudnictví se vyznačuje tím, že posuzování otázek ústavnosti nespadá do jurisdikce obecných soudů, ale je vyhrazeno specializovaným orgánům v soudního systému. Mezi takové orgány se řadí ústavní soudy. Z toho vyplývá, že obecné soudy aplikují i právní předpisy, které nemusejí být ústavně uzpůsobeny a mají o nich pochybnosti. Ústavní soud zkoumá i ústavnost právního předpisu bez toho, aby byl zásah do ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele ze strany státního orgánu tzv. abstraktní kontrola ústavnosti.¹⁰ Do koncentrovaného modelu ústavního soudnictví spadá Česká republika.

Jak již bylo zmíněno výše může docházet k mísení těchto modelů, a tím vzniká smíšený model ústavního soudnictví. Charakteristikou tohoto modelu je, že obecné soudy jsou oprávněny provádět kontrolu ústavnosti v souvislosti pouze s konkrétním projednávaným případem, a zároveň zde existují specifické soudní orgány určené pro kontrolu ústavnosti.¹¹

Kromě těchto modelů v koncepci ústavního soudnictví rozlišujeme různé druhy kontroly ústavnosti (abstraktní a konkrétní kontrola norem, preventivní a následnou kontrolu norem, formální a materiální přezkum).

⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 32 a 33. ISBN 978-80-7502-301-8.

¹⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 35. ISBN 978-80-7502-301-8.

¹¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 35. ISBN 978-80-7502-301-8.

Abstraktní kontrola norem bývá velmi obecná, předpokládá se zde, že rozhodnutí vezme v úvahu všechny možné aspekty, jež mohou nastat. Nemá spojitost s určitým právním sporem, bývá vždy zahájena na návrh aktivně legitimovaných subjektů vymezených zákonem (např. vláda, prezident). Ústavním soudem se následně činí přezkum souladu norem bez konkrétního případu.¹²

U konkrétní kontroly norem se řízení zahajuje na návrh dotčeného subjektu, kterého se týká. Zpravidla státního orgánu (soudu), jež byl konfrontován při aplikaci určitých norem s jejich nesouladem s normami vyšší právní síly. Návrh smí dle právního řádu podat fyzická i právnická osoba, které se cítí být dotčeny konkrétní normou na svých právech.¹³

Pokud je norma přezkoumávána v době před jejím přijetím, než vstoupí v platnost a v účinnost, mluvíme zde o preventivní kontrole norem. Takový typ kontroly je nejběžnější např. pro Francii, Rakousko, Portugalsko aj. V České republice je preventivní kontrola ústavnosti používána u mezinárodních smluv před její ratifikací.¹⁴

Následnou neboli retrospektivní (aposteriorní) kontrolou norem může ústavní soud zrušit právní normu, která již nabyla platnosti. Užití této kontroly lze provádět bez konkrétního zásahu orgánu veřejné moci (abstraktně), nebo s konkrétním zásahem orgánu veřejné moci.¹⁵

Formální a materiální přezkum, nejsou brány jako modely kontroly ústavnosti, ale jedná se zde o zkoumání formální a materiální stránky napadeného rozhodnutí. Formální přezkum spočívá v tom, že ústavní soud zkoumá formální správnost individuálního nebo

¹² Havlíková, D. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv* s. 24 [online]. Plzeň, 2014. [cit. 8.2.2023]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Vedoucí diplomové práce JUDr. Jana Odehnalová, PhD. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 11.9.2008, sp. zn. Pl.ÚS 25/08 [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-25-08>.

¹⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 36. ISBN 978-80-7502-301-8.

¹⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 38. ISBN 978-80-7502-301-8.

normativního právního aktu. Ústavní soud se zaměřuje na formální (vnější) správnost napadeného právního aktu. U materiálního přezkumu ústavní soud zkoumá, zda napadený individuální nebo normativní první akt porušuje některé z ústavně zaručených základních práv a tento právní akt zruší.¹⁶

1.2 ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

Jak již bylo zmíněno výše na začátku kapitoly ÚS a ústavní soudnictví upravuje zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky a též zákon č. 182/1993 Sb., Zákon o Ústavním soudu. Je koncipován jako orgán soudní moci. Jeho působnost spočívá v ochraně ústavnosti a má nezastupitelné postavení v systému dělby moci. Jedná se o monolitní a jednotlivý orgán. Ochranou ústavnosti lze chápat okruh věcí, v kterých Ústavní soud rozhoduje a též souhrn prostředků, jimiž je rozhodováno.¹⁷ Z pravomocí Ústavního soudu České republiky vyplývá, že může rušit s ústavou rozporuplné normy, a tím zasahuje do legislativní činnosti Parlamentu. Smí rozhodovat o mandátových věcech poslance či senátora. Ústavní soud může zrušit podzákonný právní předpis nebo jeho část, pokud je v rozporu s ústavním pořádkem nebo jiným zákonem.¹⁸

Výčet kompetencí Ústavního soudu, v kterých smí rozhodovat nalezneme v čl. 87 odst. 1 Ústavy:

- *“zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,*
- *o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,*
- *o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,*
- *o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,*
- *o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,*

¹⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 38 a 39. ISBN 978-80-7502-301-8.

¹⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 549 a 550. ISBN 978-80-7380-606-4.

¹⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 551. ISBN 978-80-7380-606-4.

- v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu."¹⁹

Tento výčet kompetencí je dále vymezen zákonem č. 182/1992 Sb., Zákon o Ústavním soudu.

1.3 ORGANIZACE ÚSTAVNÍHO SOUDU

Postavení, organizaci a činnost Ústavního soudu upravují Ústava a zákon č. 182/1992 Sb., Zákon o Ústavním soudu (dále jen ZÚS). ZÚS se rozděluje do pěti částí, kdy část první upravuje organizaci Ústavního soudu. V druhé části nalezneme řízení před Ústavním soudem a tato část je dále členěna do dvou hlav, kdy hlava druhá je rozdělena do deseti oddílů dle typu řízení. Část třetí upravuje platové poměry soudce a asistenta, čtvrtá část kárné provinění a kárné řízení, poslední pátá část uvádí přechodná a závěrečná ustanovení.²⁰

Ústavní soud se skládá z předsedy, dvou místopředsedů a dalších soudců. Celkem v této instituci nalezneme patnáct soudců, jenž rozhodují v senátech nebo v plénu. Soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu Parlamentu České republiky na dobu deseti let, je možné i opakování mandátu. Prezident republiky dále jmenuje předsedu a dva místopředsedy, avšak pouze z řad soudců Ústavního soudu.²¹

¹⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, čl. 87 [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

²⁰ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu* [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

²¹ Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. [cit. 8.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>

Předseda Ústavního soudu zastupuje soud navenek, vykonává správu Ústavního soudu, svolává zasedání pléna a řídí jeho jednání, dále jmenuje předsedy senátů Ústavního soudu a plní další úkoly dané zákonem.²² Ustanovuje generálního sekretáře Ústavního soudu, který odpovídá za chod soudních agend (analytický odbor, soudní odbor a odbor vnějších vztahů a protokolu). Do kompetencí generálního sekretáře spadá soudní správa. Předseda Ústavního soudu jmenuje ředitele soudní správy, které jsou podřízeny odbor personální a právní, odbor informačních a komunikačních technologií, odbor provozně-ekonomický, odbor stavebně-technický, oddělení provozu a správy majetku a oddělení dopravy.²³ V době své nepřítomnosti je předseda zastupován místopředsedy, ti jsou pověřeni úkoly, kterými je pověřil se souhlasem pléna.²⁴

Soudce Ústavního soudu plní veřejnou funkci a může se jím stát bezúhonný občan České republiky starší 40 let, který je volitelný do Senátu Parlamentu a má vysokoškolské právnické vzdělání. Musí být minimálně deset let činný v právním odvětví, není však podmínkou, že by měl být soudcem obecného soudu. Funkce soudce je neslučitelná s jinou placenou funkcí nebo výdělečnou činností, s prezidentem republiky, členstvím v politické straně nebo politickém hnutí, či jiném veřejném postavení. Soudce Ústavního soudu nesmí být trestně stíhán bez souhlasu Senátu. Nelze jej odvolat z funkce, pouze v případě, kdy se dopustí závažného kárného provinění, nebo pokud vykonává funkci, která není slučitelná s výkonem soudce Ústavního soudu. Jeho funkce automaticky zaniká uplynutím doby, na kterou byl jmenován, pravomocným odsouzením za úmyslně spáchaný trestný čin, dnem, kdy přestal být soudce volitelný do Senátu. Tuto skutečnost předseda Ústavního soudu neprodleně sdělí prezidentu republiky.²⁵

²² Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 3 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

²³ Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>

²⁴ Havlíková, D. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv* s. 29 [online]. Plzeň, 2014. [cit. 8.2.2023]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Vedoucí diplomové práce JUDr. Jana Odehnalová, PhD. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

²⁵ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 4 až § 7 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

Na návrh soudce jsou předsedou Ústavního soudu jmenováni asistenti soudce. Každý soudce má minimálně jednoho asistenta, jehož doba jmenování je vázána na dobu, po kterou je jmenován soudce. Může jím být bezúhonná osoba s vysokoškolským právnickým vzděláním. Funkce asistenta zaniká uplynutím doby určité, na kterou byl jmenován, zánikem funkce soudce, kterému byl jmenován, pokud byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin.²⁶

V důležitých věcech svěřených Ústavnímu soudu rozhodují všichni soudci v tzv. plénu. Pokud je přítomno minimálně deset soudců tak je plénum schopné jednat a usnášet se. Mezi nejdůležitější věci, ve kterých plénum rozhoduje náleží např. zrušení zákonů nebo jejich částí, zrušení jiných právních předpisů, nebo o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky. Celkový výčet skutečností, kdy plénum rozhoduje nalezneme v § 11 odst. 2 a odst. 3 ZÚS. Pokud se většina přítomných soudců vyslovila je rozhodnutí pléna přijato.²⁷

Pro věci, ve kterých nerozhoduje plénum jsou tvořeny čtyři tříčlenné senáty ze soudců Ústavního soudu. Stálými členy senátu nemohou být předseda a místopředseda. Zasedání senátu svolává jeho předseda, který je jmenován předsedou Ústavního soudu. Senát je způsobilý jednat a usnášet se, pouze pokud jsou přítomni všichni členové, a usnáší se většinou. Každý člen je oprávněn podat návrh na rozhodnutí před zahájením hlasování, též je povinen pro jeden z podaných návrhů hlasovat. Pokud žádný z návrhů nezíská většinu hlasů, postoupí to předseda senátu k rozhodnutí plénu.²⁸

V okolí budov Ústavního soudu nebo v místech, kde jedná musí být zajištěn pořádek a nesmějí se zde konat veřejné shromáždění. Sídlo Ústavního soudu se nachází v Brně.

²⁶ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 8 a § 9 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

²⁷ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 11 až § 14 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

²⁸ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 15 až § 24 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

2 ÚSTAVNÍ STÍŽNOST

Ústavní stížnost má sloužit k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod. Pro její definici můžeme vymezit základní znaky:

- aktivně a pasivně legitimované subjekty
- důvody podání stížnosti
- hlediska jejího posuzování Ústavním soudem
- důsledky rozhodnutí.

Ústavní soud se nemusí stížností vždy zabývat, pouze v zákonem stanovených případech. Není dostačující, když je napadené rozhodnutí objektivně chybné, konkrétní rozhodnutí musí obsahovat vady v nerespektování ústavně zaručených práv a svobod.²⁹ Jak uvádí Vojtěch Šimíček: „*Ústavní stížnost lze definovat jako specifický a subsidiární prostředek k ochraně ústavně zaručených základních práv nebo svobod, kde aktivně legitimovaným subjektem může být fyzická nebo právnická osoba, pokud tvrdí, že zásahem orgánu veřejné moci (pasivně legitimovaný subjekt) bylo porušeno její subjektivní veřejné základní právo nebo svoboda. Ústavní soud je při posuzování ústavní stížnosti vázán pouze ústavními a nikoliv běžnými zákonnými předpisy, z toho hlediska také hodnotí její důvodnost. Rozhodnutí Ústavního soudu ve věcech ústavní stížnosti nemá obecnou závaznost.*“³⁰

V definici je uvedeno, že ústavní stížnost je subsidiárním prostředkem a toho nám vyplývá, že lze ústavní stížnost použít až po vyčerpání všech prostředků možných k ochraně práv, které nabízí právní řád. Ústavní stížnost není řádným ani mimořádným opravným prostředkem. Pro Ústavní soud je to známka ulehčení, jelikož se nemusí zabývat každým podáním, pouze těmi kde, již byly vyčerpány všechny opravné prostředky, např. podání odvolání dle OSŘ, podání odporu proti platební rozkazu a další. Jedná se o nové řízení, nezávislé na dalších řízeních. Ústavní soud v tomto smyslu nemůže být další

²⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 73. ISBN 978-80-7502-301-8.

³⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 79. ISBN 978-80-7502-301-8.

instancí obecného soudnictví.³¹ K subsidiaritě se vyjádřil i samotný Ústavní soud ve svém odůvodnění: „Z principu subsidiarity zásahů Ústavního soudu a z vymezení jeho pravomocí mj. vyplývá, že podaná ústavní stížnost musí směřovat proti pravomocnému rozhodnutí orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [viz čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky]; z toho lze mj. vyvodit, že zásah Ústavního soudu nastupuje jako prostředek ultima ratio až po vyčerpání všech ostatních prostředků, které platné právo poskytuje k ochraně práv. Bylo by zásahem do pravomoci ostatních státních orgánů a narušením ústavního principu dělby moci, kdyby Ústavní soud zasahoval i v situaci, kdy ostatním státním orgánům (např. správním orgánům nebo obecným soudům) nebyla dána příležitost rozhodnout o sporné otázce obyčejného práva v situaci, kdy se fyzická nebo právnická osoba domnívá, že došlo k nezákonnému zásahu do jejího práva. Zjednodušeně řečeno, osoba musí nejprve řádně vyčerpat všechny procesní či jiné právní postupy a teprve poté, co se svými námitkami neuspěje, se může s ústavní stížností obrátit na Ústavní soud.“³²

Ústavní stížnost musí být namířena vždy proti zásahu orgánu veřejné moci, ačkoliv subjekty soukromého práva mohou porušovat základní práva a svobody fyzických a právnických osob, tak proti těmto subjektům nemůže směřovat.³³ Představuje prostředek individuální právní ochrany, tzn. navrhovatel nesmí podat ústavní stížnost za někoho jiného a musí být sám postižen napadeným zásahem orgánu veřejné moci. Dále ústavní stížnost má sloužit k ochraně subjektivního veřejného práva navrhovatele. Ústavní soud potřebuje zjistit, zda se došlo k porušení základního práva nebo svobody objektivně došlo nebo se pouze subjektivně stěžovatel domnívá, že k porušení došlo.³⁴

³¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 74. ISBN 978-80-7502-301-8.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 2.10.2008, sp. zn. III.ÚS 2111/07 [online]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2111-07>

³³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 75. ISBN 978-80-7502-301-8.

³⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 78 a 79. ISBN 978-80-7502-301-8.

2.1 TYPY ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Podle toho, v čem konkrétní stěžovatel spatřuje protiústavnost zásahu orgánu veřejné moci do svých zaručených práv a svobod se můžeme setkat s určitou typologií ústavní stížnosti. Rozlišovány mohou být ústavní stížnosti procesní a hmotněprávní. Pokud namítáno, že bylo vydáno rozhodnutí protiústavním způsobem (nebylo nařízeno ústní jednání, účastní nebyli obesláni k jednání atd.), použijeme procesní ústavní stížnost. Napadá tedy porušení principu práva na spravedlivý proces. Hmotněprávní ústavní stížnost napadá závěr rozhodnutí, v němž je spatřeno protiústavní porušení hmotněprávních ústavních ustanovení (porušení práva na ochranu osobnosti, porušení vlastnického práva atd.), oproti té procesní nezpochybňuje způsob řízení.³⁵

Ústavní stížnost lze dále dělit i podle orgánu veřejné moci, proti rozhodnutí soudu a rozhodnutí ostatních orgánů veřejné moci. Rozlišujeme ústavní stížnosti i podle typu zásahu orgánu veřejné moci (usnesení nebo rozsudky soudů, rozhodnutí správních orgánů) a stížnosti proti jinému zásahu orgánu veřejné moci (nečinnost orgánu atd.).³⁶

Jak již bylo zmíněno výše čl. 87 Ústavy ukládá Ústavnímu soudu kompetence, ve kterých smí rozhodovat. Čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy pojednává o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy (komunální stížnost), čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy jedná o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné správy, řízení o návrhu politické strany nalezneme v čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy.³⁷ Shodné kompetence jsou vymezeny také v ZÚS, komunální stížnost nám vymezuje § 72 odst. 1

³⁵ Havlíková, D. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv* s. 34 [online]. Plzeň, 2014. [cit. 9.2.2023]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Vedoucí diplomové práce JUDr. Jana Odehnalová, PhD. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

³⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 80 a 81. ISBN 978-80-7502-301-8.

³⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, čl. 87 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

písm. b), stížnost fyzických a právnických osob § 72 odst. 1 písm. a) a v neposlední řadě stížnost politických stran § 73.³⁸

V České republice rozlišujeme případy ústavní stížnosti, které následně označujeme jako stížnost obecnou, stížnost komunální a stížnost politické strany.

2.1.1 ÚSTAVNÍ STÍŽNOST FYZICKÝCH A PRÁVNICKÝCH OSOB

Dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, který nám popisuje, že Ústavní soud může rozhodovat o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí či jinému zásahu do ústavně zaručených práv a svobod orgánem veřejné moci. Bližší specifikace je pak v § 72 odst. 1 písm. a) ZÚS, kde je upřesněno, že fyzická nebo právnická osoba, má právo podat ústavní stížnost, pokud tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, v němž byla účastníkem, a jednáním orgánů veřejné moci nebo jiným způsobem byla porušena její základní práva nebo svobody zaručené ústavním pořádkem. Listina základních práv a svobod společně s Ústavou představují jakýsi katalog ústavním pořádkem zaručených práv (např. právo na život, právo na obhájce a další). Případně v České republice ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy.

V řízení před ÚS je dle § 30 odst. 1 ZÚS, vyžadováno právní zastoupení advokátem. Toto zastoupení se týká každé fyzické i právnické osoby, které jsou účastníky řízení nebo vedlejšími účastníky řízení. Zastoupení advokáta musí být již při sepisování a podávání ústavní stížnosti. Toto zastoupení je možné na základě speciální plné moci, která se přikládá k ústavní stížnosti při jejím podání. V případech, kdy před Ústavní soud vystupuje advokát není potřeba, aby byl sám zastoupen jiným advokátem.³⁹ Advokát již při sepisování stížnosti, může vyhodnotit, zda došlo k porušení některých ústavně zaručených práv.

³⁸ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 72 až § 73 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

³⁹ Průvodce řízením o ústavní stížnosti [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/pruvodce-rozenim-o-ustavni-stiznosti>

Návrh na zahájení řízení musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti, musí z něj být patrné, kdo návrh podává, čeho se návrh týká a co se jím sleduje, musí být datován a podepsán. Dále má obsahovat pravdivé vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se navrhovatel domáhá.⁴⁰

Ústavní stížnost se může podat pouze v zákonem stanovené lhůtě, a to do dvou měsíců od doby, kdy se dozvěděl o zásahu orgánu veřejné moci, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy došlo k zásahu.

2.1.2 KOMUNÁLNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOST

Ústavní soud může rozhodovat „o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu“, což je dáno čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy.⁴¹ Ačkoliv se již vžilo označení komunální ústavní stížnost, tak to není úplně přesné označení. Nejedná se vždy o stížnost proti neústavnímu, ale jen proti nezákonnému zásahu státu. Další důvod, proč toto označení není přesné je, že komunální ústavní stížnost nemusí podávat pouze orgán obecní (komunální) samosprávy. Stížnost smí podat i orgán samosprávy jiných územních samosprávných celků (krajů).⁴²

U komunální ústavní stížnosti se jedná o ochranu ústavně zaručeného práva územního samosprávného celku na samosprávu, což je zaručeno v čl. 8 a hlavě sedmé Ústavy. Nejde tedy o ochranu subjektivně veřejného ústavně zaručeného základního práva a svobody navrhovatele. Je třeba rozlišovat, kdy územní samosprávný celek funguje jako jednoduchá právnická osoba a je tedy způsobilý podat „obecnou“ ústavní stížnost dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, a kdy se bude domáhat ochrany svého ústavně zaručeného

⁴⁰ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 34 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁴¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, čl. 87 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

⁴² ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 83. ISBN 978-80-7502-301-8.

práva na samosprávu dle čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy.⁴³ Pokud zákon nestanoví jinak postupuje se v řízení u komunální stížnosti shodně, jako u obecné stížnosti.

Ve smyslu § 72 odst. 1 písm. b) smí podat komunální ústavní stížnost zastupitelstvo obce nebo vyššího územního samosprávného celku, pokud tvrdí, že nezákonným zásahem státu bylo porušeno zaručené právo územního samosprávného celku na samosprávu.⁴⁴ Za územní samosprávný celek jsou považovány obce, kraje nebo hl. město Praha.

Zaručeným právem územních samosprávných celků na samosprávu se rozumí výkon jeho samotné působnosti, jelikož územně samosprávné celky vykonávají i přenesenou působnost (státní správu). Komunální stížnost se nesmí týkat této přenesené působnosti. Do samostatné působnosti obce lze zařadit spravování záležitostí týkající se obce a jejích občanů, pokud jsou zákonem svěřeny do působnosti krajům nebo nejsou výkonem přenesené působnosti, též záležitosti, které jsou svěřeny do samostatné působnosti svěřeny zvláštním zákonem. Samostatnou působnost obcí nám upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, § 35 odst. 1 a 2⁴⁵, a samostatná působnost krajů je upravena v zákonu č. 129/2000 Sb., o krajích, § 14.⁴⁶ Samostatná působnost hl. města Prahy je upravena zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, v hlavě čtvrté, § 16 odst. 1, 2 a 3.⁴⁷

2.1.3 STÍŽNOST POLITICKÉ STRANY

Základem pro stížnost politické strany je čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy, podle tohoto článku Ústavní soud rozhoduje o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo

⁴³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 83. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁴⁴ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 72 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁴⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., *Zákon o obcích (obecné zřízení)* § 14 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

⁴⁶ Zákon č. 129/2000 Sb., *Zákon o krajích (krajské zřízení)* § 16 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>

⁴⁷ Zákon č. 131/2000 Sb., *Zákon o hlavním městě Praze* § 35 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-131>

jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony.⁴⁸ Ačkoliv je tento typ řízení upraven shodně jako řízení o obecné ústavní stížnosti, tak zde nalezneme určité a zásadní odlišení. Ústavní soud zde zkoumá nejen ústavnost, ale také zákonnost napadeného rozhodnutí, shodně jako u komunální ústavní stížnosti. Odlišná je i lhůta k podání návrhu. Politická strana může podat ústavní stížnost obecnou i stížnost zvláštní, stejně jako komunální stížnost může být podána oběma způsoby.⁴⁹ Tyto dva způsoby podání stížnosti dávají politickým stranám privilegované postavení, na rozdíl od jiných právnických osob soukromého práva. Projevuje se to tak, že se mohou domáhat ochrany ústavních práv, a ostatních práv zaručených zákonem.⁵⁰

2.2 FUNKCE ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Ústavní stížnost má své funkce a do jejich základního rozdělení můžeme zařadit funkci subjektivní a objektivní.

O subjektivní funkci mluvíme, pokud je smyslem ústavní stížnosti ochrana subjektivně veřejných práv jednotlivce. Ústavní stížnost smí podat každá fyzická či právnická osoba, jež se domnívá, že její práva byla dotčena zásahem orgánu veřejné moci. Není možné podat návrh za někoho jiného, musí se vždy jednat o individuální zásah, který postihuje jednotlivce. Stěžovateli nesmí být přisouzeno něco jiného než to, čeho se domáhá.⁵¹

Objektivní funkci ústavní stížnosti spatřujeme především v ochraně ústavnosti, v objektivní kategorii a v tom, že řízení před Ústavním soudem není sporné. Tato funkce se konkrétně nalézá v § 82 odst. 2 ZÚS, kde se přímo uvádí „*kteřé ústavně zaručené*

⁴⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, čl. 87 [online]. [cit. 9.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.

⁴⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 85. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁵⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 86. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁵¹ Havlíková, D. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv* s. 38 a 39 [online]. Plzeň, 2014. [cit. 11.2.2023]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Vedoucí diplomové práce JUDr. Jana Odehnalová, PhD. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

*právo nebo svoboda a jaké ustanovení ústavního zákona byly porušeny a jakým zásahem orgánu veřejné moci k tomuto porušení došlo“.*⁵² Toto usnesení připouští Ústavnímu soudu precedenční účinky. Orgány veřejné moci se z takového nálezu dozvědí postup a jaké důvody Ústavní soud považuje za protiústavní, a neměly by být opakovány.⁵³

U rozhodnutí o ústavní stížnosti můžeme dále spatřovat funkci reparativní a preventivní. V případech, kdy Ústavní soud dospěje k závěru, že došlo k porušení základních práv nebo svobod stěžovatele, a napadené usnesení svým rozhodnutím zrušil, se jedná o reparativní funkci. Orgán veřejné moci, jehož rozhodnutí bylo zrušeno, je povinen vydat nové usnesení, kterým by měla být odstraněna protiústavnost původního rozhodnutí. Již je zde zahrnuta i preventivní funkce, jelikož orgán veřejné moci, jehož rozhodnutí bylo napadeno by se měl v budoucnu vyvarovat podobných protiústavních aktů, k čemuž jim pomůže judikatura Ústavního soudu.⁵⁴

2.3 VÝZNAM ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Ústavní stížnost má svůj význam v ochraně ústavně zaručených práv a svobod, i přes několik možných námitek, s kterými se můžeme setkat.

Z hlediska úspěšnosti ústavních stížností, může být namítána jejich nízká efektivita. K počtu podaných ústavních stížností je nízké procento, kdy bylo vyhověno. Vzhledem k preventivní funkci, však nezáleží na tom kolika podaným návrhům bylo vyhověno, nýbrž je důležitý samotný institut ústavní stížnosti.⁵⁵

Ústavní stížnost lze podat až po vyčerpání všech prostředků k ochraně práva, jak již bylo zmíněno výše a další výhradou tedy může být přehodnocování pravomocně

⁵² Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 82 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁵³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 88. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁵⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 90. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁵⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 91. ISBN 978-80-7502-301-8.

skončených řízení. Znamená to jakési narušení principu právní jistoty, jelikož v řízení o ústavní stížnosti vstupuje Ústavní soud do již nastolených právních vztahů. V některých případech i po delší době od vydání pravomocného rozhodnutí.⁵⁶

Další námitkou může být také to, že je zasahováno do nezávislosti soustavy obecných soudů. Tento zásah spočívá v tom, že je Ústavnímu soudu přiznáno přezkoumávat a případně i rušit napadená rozhodnutí obecných soudů. Toto přezkoumání se týká všech rozhodnutí orgánů veřejné správy. Často rozhoduje i o specializovaných a právně komplikovaných právních otázkách, což může vyvolávat otázky ohledně jeho odborné kompetentnosti.

Poslední možná námitka proti ústavní stížnosti může být uvedena její nadbytečnost. Kromě Ústavního soudu náleží respektování a ochrana ústavně zaručených práv a svobod, i soudům obecným a dalším orgánům veřejné moci. Nelze zde opomenout ani Evropský soud pro lidská práva, jehož úkolem je chránit lidská práva a svobody zrušených Úmluvou.⁵⁷

⁵⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 92. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁵⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 93. ISBN 978-80-7502-301-8.

3 MOŽNOSTI PODÁNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Jak již bylo zmíněno výše, ústavní stížnost může podat ten, kdo se domnívá, že byl rozhodnutím vydaným orgánem veřejné správy dotčen na svých ústavně zaručených právech a svobodách. Smí jí podat fyzická nebo právnická osoba, obce a kraje, jakožto orgány samosprávného územního celku nebo politické strany. Návrh podání ústavní stížnost musí mít zákonem dané náležitosti, aby bylo možné zahájit řízení.

3.1 NÁLEŽITOSTI PODÁNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Dnem doručení návrhu Ústavnímu soudu začíná běžet řízení o ústavní stížnosti. Každá tato ústavní stížnost musí splňovat určité náležitosti, ty jsou obecné a zvláštní, specifické pro ústavní stížnost a jsou dané zákonem.

Obecnými náležitostmi je ve smyslu § 34 odst. 1 ZÚS myšleno, že „*návrh na zahájení řízení se podává písemně Ústavnímu soudu. Musí z něj být patrné, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsán a datován. Návrh má dále obsahovat pravdivé vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se navrhovatel domáhá; návrh musí obsahovat i další náležitosti, které stanoví tento zákon.*“⁵⁸ Soudu musí být doručen takový počet stejnopisů, aby jeden zůstal u soudu a další z nich byli doručeny každému účastníkovi, včetně vedlejších účastníků uvedených v návrhu, dle § 34 odst. 2 ZÚS.

Podle § 72 ZÚS patří mezi zvláštní náležitosti podmínka, aby navrhovatel tvrdil, že pravomocným rozhodnutím v řízení, ve kterém byl účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci byla porušena jeho základní práva nebo svobody zaručené ústavním pořádkem. Další náležitostí je, že ústavní stížnost lze podat ve lhůtě do dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním prostředku, který je stanoven zákonem k ochraně práva. Takovým prostředkem se rozumí řádný či mimořádný opravný

⁵⁸ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 34 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

prostředek. Pokud zákon takový prostředek neposkytuje, tak je lhůta pro podání ústavní stížnosti do dvou měsíců ode dne, kdy se stěžovatel dozvěděl o zásahu orgánu veřejné moci do jeho ústavně zaručených práv a svobod. V poslední řadě musí být k ústavní stížnosti přiložena kopie rozhodnutí o posledním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje, případně kopii o odmítnutí mimořádného opravného prostředku.⁵⁹

3.1.1 ZÁSAAH ORGÁNU VEŘEJNÉ MOCI

V práci již bylo několikrát uvedeno, navrhovatel musí tvrdit, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno jeho základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.

Pojmem zásah orgánu veřejné moci je možné chápat jak pravomocné rozhodnutí, tak též opatření nebo jiný zásah orgánu veřejné moci. Nejdříve musí Ústavní soud zkoumat, zda k takovému zásahu došlo. Následně by měl zjistit, jestli se jedná o protiústavní zásah nebo zda byl ústavně přípustný. Z toho vyplývá, že se nejčastěji bude jednat o pravomocná rozhodnutí orgánu veřejné moci, individuální právní akt aplikace práva, který nelze napadnout žádnými opravnými prostředky a zasahuje do ústavně zaručeného základního práva a svobody.

Ústavní soud uvádí, že *"není důležité, jak je akt správního orgánu označen (rozhodnutí, jmenování, udělení, opatření, dohoda, usnesení, výměr, rozkaz, zřízení, výnos, potvrzení, oběžník, upozornění, výzva, příkaz, výpověď, oznámení, souhlas, stvrzenka, výmaz a jiné). Podstatné je, zda správní úřad takovým aktem autoritativním a právní moci schopným způsobem zasáhl do právní sféry fyzické nebo právnické osoby. Vždy je rozhodující věcný obsah aktu a nikoli jeho formální označení."*⁶⁰

⁵⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 97. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. III. ÚS 16/96 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-16-96>

V jednom z nálezů ústavního soudu se můžeme dočíst o tom, že se nemusí vždy jednat o pravomocné rozhodnutí, nýbrž může jít o jiný zásah orgánu veřejné moci. Konkrétně se jedná o výklad: „*Pojem jiného zásahu orgánu veřejné moci nutno chápat tak, že zpravidla půjde o převážně jednorázový, protiprávní a zároveň protiústavní útok těchto orgánů vůči základním ústavně zaručeným právům (svobodám), který v době útoku představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok sám není výrazem (výsledkem) řádné rozhodovací pravomoci těchto orgánů a jako takový se vymyká obvyklému přezkumnému či jinému řízení; z této fakticity musí posléze vyplynout, že důsledkům „takového zásahu orgánu veřejné moci“, neplynoucím z příslušného rozhodnutí, nelze čelit jinak než ústavní stížností, příp. nálezem Ústavního soudu, obsahujícím zákaz takového zásahu. Tato podmínka není přirozeně splněna tam, kde poškozenému je k dispozici obrana daná celým právním řádem republiky (žaloba, opravné prostředky, zákonem připuštěná svépomoc apod.).“⁶¹*

Ústavní stížnost může být vznesena pouze proti aktuálnímu a trvajícím zásahu orgánu veřejné moci. Pokud bude vyhověno ústavní stížnosti proti jinému zásahu orgánu veřejné moci, zakáže Ústavní soud tomuto orgánu, aby v porušování práva a svobody pokračoval a přikáže mu, aby obnovil stav před porušením, pokud to je možné.⁶² Pokud již takový jiný zásah skončil, nelze očekávat jeho opakování a není možné uvažovat o obnovení stavu před porušením.

Ústavní stížnost by neměla směřovat proti zásahu, který by se mohl odehrát v budoucnu (manželé nemohou uplatňovat svého práva rodiče, pokud nemají děti). Nelze ji použít ani při zásahu minulém (např. stěžovatel napadne ústavní stížností rozhodnutí o vzetí do vazby v době, kdy je již na svobodě). Pokud by bylo takové stížnosti vyhověno

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11.1995, sp. zn. III. ÚS 62/95 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-62-95>

⁶² ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 105. ISBN 978-80-7502-301-8.

a Ústavní soud by takové rozhodnutí zrušil, vznikl by nárok na odškodnění za protizákonné rozhodnutí státního orgánu.⁶³

Za orgány veřejné moci v souvislosti s ústavní stížností jsou považovány zejména orgány státu. Mezi takové orgány budou patřit soudy, státní zastupitelství, orgány státní správy nebo orgány obce. Tyto orgány však musejí vždy působit vrchnostensky, a ne jako vlastník, který jen vykonává svá vlastnická práva.⁶⁴

3.2 LHŮTA PODÁNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Ustanovení § 72 odst. 3 ZÚS uvádí, že ústavní stížnost lze podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje. Takovým prostředkem se rozumí řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, vyjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení.

Lhůta začíná běžet dnem doručení pravomocného rozhodnutí stěžovateli a uplyne stejným dnem o dva měsíce později, pokud by tento den připadl na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty následující pracovní den, dle § 57 OSŘ, kde je podrobněji popsáno počítání lhůt. V případě, že je poslední den lhůty podána ústavní stížnost osobně na podatelně ÚS nebo předána k přepravě poštovní zásilkou, je tato lhůta zachována.⁶⁵

Pokud podle § 72 odst. 5 ZÚS, není stěžovateli poskytnut prostředek k ochraně práva, začíná běžet lhůta dvou měsíců ode dne, kdy se stěžovatel o zásahu orgánu veřejné moci

⁶³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 107. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁶⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 114. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁶⁵ Průvodce řízením o ústavní stížnosti [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/pruvodce-rizenim-o-ustavni-stiznosti>

do svých ústavně zaručených práv nebo svobod dozvěděl, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy k zásahu došlo.⁶⁶

Lhůtu pro podání ústavní stížnosti nelze prodloužit ani prominout. Pokud Ústavní soud zjistí nedodržení této lhůty, stížnost musí bez jednání odmítnout, dle ustanovení § 43 odst. 1 písm. b) ZÚS.

3.3 PŘÍPUSTNOST ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Ústavní stížnost není přípustná podle § 75 odst. 1 ZÚS, „*jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (§ 72 odst. 3); to platí i pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisejících na jeho uvážení (§ 72 odst. 4).*“⁶⁷ Na základě odst. 2 téhož ustanovení „*Ústavní soud neodmítne přijetí ústavní stížnosti, i když není splněna podmínka podle předchozího odstavce, jestliže a) stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele a byla podána do jednoho roku ode dne, kdy ke skutečnosti, která je předmětem ústavní stížnosti, došlo, nebo b) v řízení o podaném opravném prostředku podle odstavce 1 dochází ke značným průtahům, z nichž stěžovateli vzniká nebo může vzniknout vážná a neodvratitelná újma.*“⁶⁸

Výše již bylo zmíněno, že ústavní stížnost je subsidiárním prostředkem ochrany základních práv a svobod. K subsidiaritě se vyjádřil sám Ústavní soud ve svém usnesení: „*Atribut subsidiarity ústavní stížnosti má jak dimenzi formální, tak dimenzi materiální. Na jedné straně se subsidiarita ústavní stížnosti odráží v požadavku vyčerpání všech prostředků před jednotlivými orgány veřejné moci, jež právní řád jednotlivci poskytuje, který nachází výraz v institutu nepřipustnosti ústavní stížnosti (§ 75 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu").*

⁶⁶ Průvodce řízením o ústavní stížnosti [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/pruvodce-rizenim-o-ustavni-stiznosti>

⁶⁷ Zákon č. 182/1993 Sb. Zákon o Ústavním soudu, § 75 odst. 1 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁶⁸ Zákon č. 182/1993 Sb. Zákon o Ústavním soudu, § 75 odst. 2 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

*Na druhé straně jsou důvodem subsidiarity samotné kompetence Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy ČR), tedy orgánu, který poskytuje ochranu základním právům jednotlivce teprve tehdy, pokud základní práva nebyla respektována ostatními orgány veřejné moci. Jinými slovy v subsidiaritě ústavní stížnosti se rovněž realizuje v konkrétní a praktické podobě ústavní princip dělby moci mezi jednotlivými orgány veřejné moci. Pokud právní předpis stanoví, že v určité procesní situaci je příslušný k rozhodování o právech jednotlivce konkrétní orgán veřejné moci, bylo by zásahem do jeho pravomoci a porušením principu dělby moci, pokud by jiný orgán o těchto právech rozhodoval bez toho, aniž by byla dána možnost příslušnému orgánu k realizaci jeho pravomoci. Obě tato hlediska je proto třeba reflektovat při aplikaci a interpretaci jednotlivých institutů zákona o Ústavním soudu, v daném případě pro posouzení přípustnosti ústavní stížnosti a příslušnosti Ústavního soudu k jejímu přijetí.*⁶⁹

Ústavní stížnost může směřovat pouze proti rozhodnutím o posledním procesním prostředku, který zákon poskytuje k ochraně práva. Jedná se o ty rozhodnutí, kterými je soudní či jiné řízení skončeno. Ústavní soud nemá za úkol měnit nebo napravovat případná, tvrzená či skutečná pochybení obecných soudů v neskončených řízeních. Jeho úkolem je posouzení, zda ob stojí celé řízení v ústavněprávní rovině. Ze zásady subsidiarity vyplývá, že k podání ústavní stížnosti, má zákon na mysli procesní prostředky proti meritorním rozhodnutím.⁷⁰

K tomu, aby byla ústavní stížnost přípustná musí být vyčerpány veškeré možné procesní prostředky:

- odvolání,
- rozklad,
- žaloba v soukromoprávní věci tam, kde rozhodl správní orgán,

⁶⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 236/04 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-236-04>

⁷⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 121. ISBN 978-80-7502-301-8.

- žaloba a další návrhy podle soudního řádu správního,
- stížnost v přípravném řízení trestním,
- žaloba pro zmatečnost,
- dovolání,
- odpor proti trestnímu příkazu,
- návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu,
- kasační stížnost.⁷¹

Mezi nepřipustné návrhy řadí Ústavní soud i takové ústavní stížnosti, kterými stěžovatel napadá dřívější rozhodnutí Ústavního soudu. Vychází se z toho, že vykonatelný náleží Ústavního soudu je závazný pro všechny orgány i osoby, a je závazný i pro samotný ÚS. V případech, kdy by se mělo v dané věci rozhodovat znovu, znamenalo by to procesní překážku, která brání k dalšímu přezkumu věci. Nepřipustný návrh ústavní stížnosti je též proti usnesení Ústavního soudu, podle § 43 odst. 3 ZÚS toto usnesení musí obsahovat poučení, že odvolání není přípustné.⁷²

Dalším nepřipustným, je návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem, k čemuž se sám Ústavní soud vyjádřil ve svém usnesení: *„Podle ustanovení § 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu musí být nálezy odůvodněny a musí obsahovat poučení, že proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat. Obdobně není odvolání přípustné proti usnesení Ústavního soudu podle § 43 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Řízení před Ústavním soudem je proto v důsledku zvolené podoby specializovaného a koncentrovaného modelu ústavního soudnictví v České republice řízením jednoinstančním a rozhodnutí Ústavního soudu jsou konečná. Obdobně zákon o Ústavním soudu nezná možnost obnovy řízení. Podle § 63 tohoto zákona se pro řízení před Ústavním soudem použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu a předpisy vydané k jeho provedení, pokud zákon o Ústavním soudu nestanoví jinak. Použití těchto předpisů přiměřeným způsobem je možné pouze v těch typech řízení, které*

⁷¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 123. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁷² ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 123. ISBN 978-80-7502-301-8.

stanoví čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR a které z hlediska postupu konkretizuje zákon o ústavním soudu, kterým jsou při svém rozhodování soudci Ústavního soudu vázáni. Tento zákon stanoví ve smyslu čl. 88 odst. 1 Ústavy ČR, kdo a za jakých podmínek je oprávněn podat návrh na zahájení řízení. Návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem zákon o Ústavním soudu nezná, a tudíž v této věci nepřichází do úvahy přiměřené použití ustanovení § 228 a následujících o.s.ř. Druhy řízení a jejich důvody taxativně vypočítává Ústava ČR a proto možnost podpůrného použití ustanovení o.s.ř. nemůže vést k jejich rozšíření, nýbrž může sloužit pouze pro postup při řízení, která jsou v ústavě ČR a v zákoně o Ústavním soudu výslovně uvedena.⁷³ U obnovy řízení je důležité, že rozhodoval soud v prvním, což Ústavní soud není, jeho rozhodnutí jsou konečná, jak je uvedeno v citovaném usnesení.

Přípustnost ústavní stížnosti soud posuzuje zejména z hlediska procesního a nikoliv materiálního. Podání ústavní stížnosti by mělo přicházet, až tehdy, kdy se již stěžovatel nemůže dovolat svého práva u ostatních orgánů veřejné moci. V případě, že bude ústavní stížnost nepřijatelná, může stěžovatel podat novou ústavní stížnost, po vyčerpání všech procesních prostředků.⁷⁴

⁷³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16.12.1998 sp.zn. II. ÚS 458/98 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-458-98>

⁷⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 127 a 128. ISBN 978-80-7502-301-8.

4 ŘÍZENÍ O ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

Řízení před Ústavním soudem jsou odlišné od ostatních řízení, které jsou prováděny obecnými soudy. Hlavní odlišností je podmínka meritorního posouzení stížnosti, rozsah přezkumu, způsob rozhodování nebo publikování rozhodnutí. Zákonem stanovená procesní pravidla v řízení před Ústavním by měla být respektována a jejich význam není samoúčelný, a zajišťují, aby se navrhovatelé na Ústavní soud obraceli s kvalifikovanými návrhy. To má význam i z hlediska rozhodování v přiměřené lhůtě bez zbytečných průtahů.⁷⁵

Obecný proces řízení před Ústavním soudem je možné vidět v těchto fázích a institutech: zahájení řízení, účastníci řízení, příprava jednání, ústní jednání, dokazování, rozhodnutí a jeho vykonatelnost.⁷⁶

4.1 ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ

Návrh na zahájení řízení může podat ten, komu to ukládá ZÚS. Řízení je zahájeno dnem doručení návrhu k Ústavnímu soudu. Tímto dnem je myšleno den, kdy byl Ústavnímu soudu návrh doručen. Návrh musí být doručen písemně poštou na adresu ÚS, elektronicky e-mailem nebo do datové schránky Ústavního soudu, telefaxem, tyto elektronicky podané návrhy musejí být písemně doplněny do tří dnů, posledním způsobem je osobně na podatelnu Ústavního soudu. Návrhy nesmějí být podány ústně a dále Ústavní soud nepřijímá návrhy na technických nosičích dat (CD, DVD, USB flash disk aj.).⁷⁷

⁷⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 145. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁷⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 705. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁷⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 705. ISBN 978-80-7380-606-4. Průvodce řízením o ústavní stížnosti [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/pruvodce-rozenim-o-ustavni-stiznosti>

Jak již bylo zmíněno výše v této práci, každý návrh podaný k Ústavnímu soudu musí mít zákonem stanovené náležitosti:

- Formální náležitosti: návrh musí být učiněn písemně, podepsán a datován, musí být předložen v takovém počtu stejnopisů podle počtu účastníků, vedlejších účastníků a jeden určený soudu.
- Obsahové náležitosti: z návrhu musí být patrné, kdo jej činí, které věci se návrh týká, co se jím sleduje, čeho se navrhovatel domáhá, musí obsahovat pravdivé vylíčení rozhodujících skutečností, a také musí obsahovat označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává.
- Další náležitosti stanovené zákonem.⁷⁸

4.2 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ

Dle § 28, odst. 1 ZÚS jsou účastníky řízení navrhovatel, a ti o nichž to stanoví tento zákon. Účastníky řízení o ústavní stížnosti jsou stěžovatel a orgán veřejné moci, proti kterému stížnost směřuje. Vedlejší účastníci řízení mají stejná práva a povinnosti jako účastníci řízení, mohou se však vzdát svého postavení.

Pro zastupování před Ústavním soudem platí zvláštní pravidla stanovené zákonem, ty můžeme rozdělit do tří skupin podle typu účastníků:

- Je-li účastníkem nebo vedlejším účastníkem fyzická nebo právnická osoba, musejí být zastoupeny před Ústavním soudem zastoupeny advokátem, případně notářem v rozsahu pro notáře stanoveným zvláštním předpisem.
- Pokud je účastníkem před Ústavním soudem státní orgán, musí být zastupován v jednání osobou oprávněnou jednat jeho jménem podle zvláštních předpisů. Podle § 30 odst. 2 ZÚS, jestliže je účastníkem nebo vedlejším účastníkem stát, vystupuje za něj organizační složka státu příslušná podle zvláštního předpisu v řízení jménem státu za něj jedná vedoucí

⁷⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 705 a 706. ISBN 978-80-7380-606-4.

organizační složky nebo jím pověřený zaměstnanec této složky. Možnost zastoupení advokátem je možná i u státních orgánů.

- V případě, kdy je účastníkem řízení obecný soud, tak senát soudu zastupuje jeho předseda a pokud bylo rozhodnutí soudu vydané samosoudcem, pak je účastníkem řízení on. Zde se zastupování vztahuje k tomu, kdo rozhodoval.

Pro zastupování před Ústavním soudem je vyžadována zvláštní plná moc, která musí být přiložena již k podání návrhu o ústavní stížnosti. Tato plná moc je nepřenositelná a smí se použít pouze k jednání před Ústavním soudem a na konkrétní řízení, je zde zákaz substituce a pokud by účastník měnil během řízení advokáta, musí být původní plná moc odvolána a založena nová.⁷⁹

Každý z účastníků a vedlejších účastníků řízení jsou podle § 32 ZÚS oprávněni se vyjádřit k návrhu na zahájení řízení, dávat podání Ústavnímu soudu, nahlížet do spisu s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z něho výpisy a opisy, účastnit se ústního jednání ve věci, navrhopvat důkazy a být přítomni při dokazování prováděném mimo ústní jednání.⁸⁰

Řízení před ústavním soudem probíhá v českém jazyce. Fyzické osoby mohou při ústním jednání používat svůj mateřský jazyk, v takovém případě je možné přizvat tlumočníka. Toto přizvání tlumočníka se uvádí do zápisu. Obdobné je to i u osob hluchých, či hluchoněmých, s kterými není možné se domluvit jiným způsobem.⁸¹

Účastník, vedlejší účastník nebo jejich právní zástupce mají možnost odmítnout soudce z důvodu jejich podjatosti. Odmítnutí soudce musí proběhnout nejpozději na začátku prvního ústního jednání a toto odmítnutí musí být odůvodněno. Soudce sám může prohlásit, že se cítí být podjatý a prohlášení musí odůvodnit. Pokud se rozhoduje v plénu

⁷⁹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 708. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁸⁰ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 32 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁸¹ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 33 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

o podjatosti soudce rozhoduje plénum. V případě rozhodování v senátu o vyloučení soudce rozhoduje jiný senát.⁸²

4.3 PŘÍPRAVA JEDNÁNÍ

Návrh doručený ÚS je přidělen soudci, z kterého se následně stává soudce zpravodaj, ten je pověřen rozvrhem práce. Podle § 41 ZÚS může soudce zpravodaj k určitým úkonům pověřit svého asistenta nebo jiné úřední osoby Ústavního soudu.

Soudce zpravodaj má za úkol posoudit, zda je návrh v pořádku a nejsou zákonné důvody k jeho odmítnutí. Pokud takové důvody k odmítnutí návrhu, podle § 43 odst. 1 a 2, soudce zpravodaj neshledá, tak připraví věc k projednání ve věci samé v plénu nebo senátu.

V řízení před ÚS platí také zásada práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny. Tato zásada je zajištěna kombinací způsobu přidělování soudní agendy a určení složení senátu podle pravidel obsažených v rozvrhu práce. Soudce je znám předtím, než dojde návrh na zahájení řízení před Ústavním soudem na soud. Plénu jsou přidělovány věci na základě abecedního seznamu soudců zpravodajů, a senátu postupně po jedné věci.

Jak již bylo zmíněno výše soudce zpravodaj posuzuje důvody k odmítnutí návrhu podle § 43, těmi důvody jsou zejména:

- navrhovatelem nebyly odstraněny vady v návrhu v určené lhůtě,
- návrh byl podán po lhůtě stanovené zákonem,
- návrh byl podán někým, kdo k tomu není oprávněn,
- k projednání návrhu není příslušný Ústavní soud,
- podání návrhu nepřipouští zákon.⁸³

⁸² Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 36 až § 38 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁸³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 710. ISBN 978-80-7380-606-4.

Pokud je návrh zjevně neopodstatněný nebo jsou soudcem zpravodajem shledány podle § 64 odst. 1 až 4 nebo podle § 125d, § 71a odst. 1, § 97, 105 nebo § 119 odst. 1 důvody k odmítnutí, může návrh odmítnout pouze senát mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků.⁸⁴ Usnesení o odmítnutí návrhu musí být písemně doručeno a odůvodněno s poučením, že není přípustné odvolání.

4.4 ÚSTNÍ JEDNÁNÍ

Poté co soudce zpravodaj uzná, že není dán žádný důvod k odmítnutí ústavní stížnosti a ve věci je nutno rozhodnout nálezem, je třeba vyřešit, zda bude následovat ústní jednání. Vzhledem k tomu, že ústavní stížnost může být podána jako subsidiární prostředek k ochraně práv až po vyčerpání všech ostatních procesních prostředků, neočekává se od ÚS provádění dokazování, pouze přezkum z hlediska tvrzeného porušení základních práv. Z tohoto důvodu se ústní jednání koná jen ve výjimečných situacích, kdy lze očekávat další objasnění věci.⁸⁵

Předvolání k ústnímu jednání musí být všem účastníkům, vedlejším účastníkům a jejich zástupcům doručeno nejméně pět dní předem.

Dále pro ústní jednání platí zásada veřejnosti. Veřejnost může být vyloučena pouze ze zákonem stanovených důvodů, např. jsou-li projednávány důležité zájmy státu nebo účastníků řízení. Přístup může být odepřen i nezletilým nebo osobám, u kterých je předpoklad narušení jednání.⁸⁶

4.5 DOKAZOVÁNÍ

Přípravy a průběh dokazování spočívá na soudci zpravodaji v konkrétní věci, který by měl připravit nutné podklady, provést potřebné procesní úkony a shromáždit příslušné

⁸⁴ Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 43 odst. 2 [online]. [cit. 11.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁸⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 175. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁸⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 712. ISBN 978-80-7380-606-4.

důkazy, nebo výslech svědků. Při opatřování těchto podkladů k následnému řízení je možné využít součinnosti jiného soudu, platí zde zásada součinnosti ostatních orgánů státní správy s Ústavním soudem.

Řízení před ústavním soudem nemá však povahu nalézacího řízení, mělo by mít povahu přezkumného řízení a je orientováno na řešení právních, a nikoliv skutkových otázek. Dokazování v řízení před Ústavním soudem je spíše výjimečné stejně, jako u ústního jednání. Soudce zpravodaj má dále za úkol zajistit, aby návrh na zahájení řízení byl neprodleně doručen všem účastníkům řízení, případně vedlejším účastníkům řízení, aby se k němu ve stanovené lhůtě vyjádřili, podle § 42 odst. 4 ZÚS.⁸⁷

4.6 ROZHODNUTÍ A JEHO VYKONATELNOST

Rozhodnutí Ústavního soudu jsou upravena v § 54 ZÚS, jsou jimi nálezy a usnesení. Ve věci samé se rozhoduje nálezem, kterým může Ústavní soud návrh zamítnout nebo mu vyhovět. „*Nález je zvláštním typem rozhodnutí justičního orgánu. Pojem vyjadřuje způsob, jímž Ústavní soud dospívá k objektivní pravdě, i skutečnost, že předmětem rozhodování je správná interpretace ústavního textu, resp. Formulace jejího obsahu.*“⁸⁸ V ostatních věcech se rozhoduje usnesením a může jich být vydáno více během jednoho řízení.

Veškeré rozhodnutí Ústavního soudu nalezneme ve Sbírce nálezů a usnesení, kterou vydává Ústavní soud na základě § 59 ZÚS. Sbírka je vydávána vždy za kalendářní rok a může být vydána i po částech během roku. Všechny rozhodnutí Ústavního soudu jsou také publikovány v elektronické databázi NALUS.⁸⁹

⁸⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 171. ISBN 978-80-7502-301-8.

⁸⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 714. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁸⁹ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/sbirka-nalezu-a-usneseni-us>

Řízení u Ústavního soudu se rozhoduje v plénu, senátech a soudcem zpravodajem. V plénu je možné hlasovat třemi způsoby:

- „za přítomnosti alespoň 10 soudců jejich většinou,
- za přítomnosti alespoň 10 soudců – alespoň 9 pro (kvalifikovaná většina), týká se rozhodnutí podle čl. 87 odst. 1 písm. a), g) a h) Ústavy a čl. 87 odst. 2,
- za přítomnosti alespoň 12 soudců – alespoň 9 pro (hlasování o zániku funkce soudce Ústavního soudu jeho plénem podle § 144 odst. 1 ZÚS).“⁹⁰

4.6.1 Vykonatelnost rozhodnutí

Pojem „vykonatelnost“ by mohl být charakterizován, jako okolnost, že povinnosti uložené někomu ve výroku rozhodnutí jsou vynutitelné prostředky veřejné moci a je nutné se jimi řídit. Nálezy Ústavního soudu zavazují orgány veřejné moci a soukromé osoby.

V některých typech řízení může Ústavní soud rozhodnout o vydání předběžného opatření i přes to, že jsou nálezy vykonatelné až vyhlášením v příslušné formě. Ústavní soud, tak může v řízení o ústavní stížnosti uložit orgánu veřejné moci, aby nepokračoval v zásahu, pokud je to nutné k odvrácení hrozící vážné škody nebo újmy, k zabránění hrozícímu násilnému zásahu nebo z jiného závažného veřejného zájmu, dle § 80 ZÚS.⁹¹ Termín vykonatelnost rozhodnutí Ústavního soudu můžeme přeneseně označit i jako účinnost nebo právní moc.

Podle § 58 ZÚS jsou nálezy ve věcech kontroly norem vykonatelné dnem jejich vyhlášení ve sbírce, pokud Ústavní soud nerozhodne jinak. Nálezy, kterými Ústavní soud rozhodl o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci volby poslance nebo senátora podle čl. 87 odst. 1 písm. e) Ústavy a v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o

⁹⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 713. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁹¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 256. ISBN 978-80-7502-301-8.

neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 87 odst. 1 písm. f) Ústavy, jsou vykonatelné vyhlášením. Ostatní nálezy jsou vykonatelné doručením jejich písemného vyhotovení účastníkům.⁹²

Řízení před Ústavním soudem nepodléhá soudním poplatkům, náklady vzniklé při provádění důkazů nebo na tlumočnicka jsou hrazené z rozpočtu Ústavního soudu. Náklady vzniklé účastníkům řízení nebo vedlejším účastníkům vzniklé během řízení si každý z účastníků hradí sám. V odůvodněných případech podle výsledků řízení může tyto náklady dát soud uhradit jinému účastníku řízení.⁹³

⁹² Zákon č. 182/1993 Sb. *Zákon o Ústavním soudu*, § 58 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

⁹³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 715. ISBN 978-80-7380-606-4.

5 ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

Otázka závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu je jednou z nejzávažnějších a zároveň nejvíce problematických. Tuto závaznost si uvědomuje i sám Ústavní soud, ten také judikoval: *Základní otázkou, kterou ve věci posuzované ústavní stížnosti nebylo možno opomenout, je otázka závaznosti nálezů Ústavního soudu, která, navzdory tomu, že představuje conditio sine qua non ústavního soudnictví, přináší za současného právního stavu nemálo obtíží. Problémy spojené s její výkladem, zejména a především ve vztahu k jurisdikci obecných soudů kteréhokoli stupně zůstávají – v teorii i v praxi – stále nevyjasněny z řady příčin; patří k nim nekonzistentnost samotných procesních předpisů (v obou odvětvích obecné justice), které – přes četná upozornění – s jurisdikcí (a kasační pravomocí) Ústavního soudu nepočítají a pro případ zrušení rozhodnutí obecného soudu nálezem Ústavního soudu přímý procesní postup pro následné řízení nestanoví. Obdobně ne zcela jasná dikce Ústavy – co do závaznosti ústavních nálezů – vyvolává sporné otázky ku příkladu, co do důsledků ne sice těch, které jsou dány výrokem nálezu, ale těch, které vyplývají z jeho odůvodnění apod.*⁹⁴

Pokud budeme vycházet z čl. 89 odst. 2, Ústavy, tak vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby. Toto usnesení, však nebývá jednoznačně a nesporně interpretováno a jeho výklad způsobuje zásadní problémy, jak v praxi, tak i v teorii.⁹⁵

Jak již bylo zmíněno Ústavní soud rozhoduje dvěma typy rozhodnutí, nálezem ve věci samé a usnesením v ostatních věcech, především v procesních otázkách. Dále také ve dvou rozdílných skupinách rozhodování, v abstraktní kontrole ústavnosti a v incidentní, konkrétní kontrole ústavnosti. Závaznost rozhodnutí nastává jeho vykonatelností, kdy vykonatelnost nálezu nastává jeho vyhlášením stanoveným zákonem. K vykonatelnosti

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2.4.1998, sp. zn. III. ÚS 425/97 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-425-97>

⁹⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 236. ISBN 978-80-7502-301-8.

je potřeba veřejné vyhlášení, publikování ve Sbírce nálezů a usnesení nebo doručení písemného rozhodnutí účastníkům, vždy podle typu daného řízení.⁹⁶

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí Ústavního soudu se týká různých zákonem stanovených účastníků dle typu řízení, znamená závaznost, že nálezy musí respektovat všechny dotčené osoby ve výroku, ale i ty osoby jichž by se v budoucnu mohla týkat a měli by rozhodovat v té samé věci. Lze říci, že závaznost nálezů Ústavního soudu se týká individualizovaného posouzení z hlediska typu řízení před Ústavním soudem. Rozhodnutí Ústavního soudu mají svou povinnou strukturu – výrok, odůvodnění, poučení o odvolání. Přímo souvislost pak nalezneme mezi výrokem a odůvodněním. Ve výroku se dočteme právní důsledky, v nichž spočívá vykonatelnost rozhodnutí. Odůvodnění je velice obsáhlé, jelikož odkazuje, na již vyřčené rozhodnutí, které Ústavní soud vydal v předchozích letech, dále jde o vyjádření názoru soudu, a pojednání východiscích, která vedla k rozhodnutí.⁹⁷

5.1 ZÁVAZNOST USNESENÍ

Usnesením se rozhodují různé vysloveně procesní otázky (např. přerušování řízení, vyloučení soudce a další). Nepřípustný návrh je tehdy, pokud se týká otázky, ve které již ÚS rozhodl nálezem, dle ustanovení § 35 odst. 1 ZÚS. Ve smyslu čl. 89 odst. 2, Ústavy, však nemůžeme usnesení interpretovat jako obecně závazná, především z pohledu jeho povahy otázek, které jsou jím rozhodovány a též z důvodu, že nezakládají překážku res iudicata. Můžeme se setkat i s názorem, že Ústavní soud se k určité otázce vyslovil nálezem, ale zároveň vydal i tři usnesení s opačným vyzněním, kde ústavní stížnost odmítl, jako zjevně neopodstatněnou.⁹⁸

⁹⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 718. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁹⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 718 a 719. ISBN 978-80-7380-606-4.

⁹⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 236. ISBN 978-80-7502-301-8.

V usnesení § 23 ZÚS: „*Jestliže senát v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán.*“. Z toho se předpokládá, že sjednocování mechanismu je možné pouze v případě odchýlení se od právního názoru vysloveného v nálezu, nikoliv v usnesení Ústavního soudu.⁹⁹

5.2 ZÁVAZNOST NÁLEZŮ

Rozhodnutí Ústavního soudu probíhá dvěma způsoby, a to vydáním usnesení nebo nálezu. Nálezy jsou závazné pro všechny od jejich vyhlášení či doručení a tím začínají být platné, nelze je aplikovat zpětně, co se týká protiústavnosti rozhodnutí, kterých se ústavní stížnost týká. K tomu se vyjádřil samotný Ústavní soud ve svém nálezu: „*Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že zrušení zákona nebo jiného právního předpisu jeho nálezem působí zásadně od okamžiku jeho vykonatelnosti, tedy dne vyhlášení ve Sbírce zákonů nebo dne uvedeného ve výroku nálezu (ex nunc), a nikoliv zpětně, tedy od okamžiku, kdy se stal platnou součástí právního řádu (ex tunc). Obdobným způsobem je třeba nahlížet i na případný následek ve vztahu k již vydaným pravomocným rozhodnutím podle § 71 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Podle tohoto ustanovení zůstávají pravomocná rozhodnutí vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen (s výjimkou rozsudku vydaného v trestním řízení), nedotčena; práva a povinnosti podle takových rozhodnutí však nelze vykonávat. Současně se však závaznost vykonatelného nálezu Ústavního soudu ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy ve vztahu k soudům (nebo jiným orgánům veřejné moci) uplatní tím způsobem, že jim při právním hodnocení v minulosti nastalých skutečností brání použít zákon nebo jeho ustanovení, jehož nesoulad s ústavním pořádkem byl zjištěn v řízení o kontrole norem, jestliže by jeho použití v konkrétní věci vedlo k protiústavnímu následku. Obecný soud tedy musí v případě, kdy má použít zákon, jehož nesoulad s ústavním pořádkem zjistil Ústavní soud v řízení o kontrole norem [čl. 87 odst. 1 písm. a), čl. 95 odst. 2 Ústavy], vždy zvažovat, zda jeho použití nebrání s ním spojený zásah do základních práv a svobod jednotlivce. V tomto ohledu je vázán*

⁹⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 238. ISBN 978-80-7502-301-8.

*závazným právním názorem ohledně důvodu jeho protiústavnosti, který Ústavní soud vyslovil v odůvodnění nálezu, jímž byl tento zákon zrušen nebo jímž byla vyslovena jeho protiústavnost. Jeho povinností je přitom posoudit, zda vyloučení aplikace protiústavního zákona, příp. přímá aplikace ústavní normy, nebudou v konkrétním případě znamenat větší zásah do práv dotčeného jednotlivce nebo nepřiměřený zásah do základních práv a svobod jiných osob či jiného ústavně aprobovaného veřejného zájmu, tedy zda nepovedou k jinému protiústavnímu následku, který by takovýto postup vylučoval.*¹⁰⁰

Každý z autorů si závaznost nálezů, dle § 82 odst. 2 ZÚS, vykládá jiným způsobem a můžeme se zde setkat s více názory. A. Procházka uvádí, že: „že všechny nálezy Ústavního soudu, a to v obou jeho částech, mají absolutní závaznost, tj., že jsou závazné pro každého.“¹⁰¹ Jak ve své knize uvádí V. Šimíček podobný názor zastává i P. Holländer, ten tvrdí, že ve věcech kontroly norem má povahu pramene práva nejen výrok, nýbrž i odůvodnění nálezu Ústavního soudu. Jiná interpretace by dle jeho slov zejména u nálezů, které zamítají návrhy na zrušení právních předpisů činila rozhodnutí Ústavního soudu zcela zbytečná.¹⁰² Setkáváme se, však i s opačným názorem, s kterým se ztotožňují V. Mikule s V. Sládečkem, ty uvádějí, že: „v českém právu nenajdeme nic, co zakládalo právní závaznost precedentů (ve smyslu common law) a právotvornou pravomoc soudů vůbec.“¹⁰³ Ohledně otázky nálezů Ústavního soudu je nutné rozlišovat v jaké věci se rozhoduje, zda se jedná o kontrolu norem, ať už abstraktní nebo konkrétní kontrolu norem, či se rozduje v ostatních věcech, jako je ústavní stížnost.

V řízení o kontrole norem se posuzuje ústavnost napadeného právního předpisu, může se jednat o celý nebo jen jeho části, které jsou napadeny. Při kontrole norem může Ústavní soud dojít k závěru, že je právní předpis protiústavní a zruší jej (přestává být platný pro

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8.9.2020, sp. zn. III.ÚS 440/20 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/uscr/81833/>

¹⁰¹ PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. Bulletin advokacie 8/1995, s. 32 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

¹⁰² ŠIMÍČEK, V. In: HOLLANDĚR, Pavel. Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu. Praha: Linde, 2003, s. 77. ISBN 8086131378.

¹⁰³ MIKULE, Vladimír; SLÁDEČEK, Vladimír. O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. Bulletin advokacie 8/1995, s. 35 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

všechny), nebo zůstává platný a platí povinnost ho dodržovat pro všechny. Závaznost nálezu je zejména ve výrokové části, kde se uvádí, že se právní předpis ruší, či zůstává nadále platný.¹⁰⁴

V ostatních řízení před Ústavním soudem můžeme rozlišovat dva možné účinky nálezu, a to jsou kasační a precedenční účinky.

Jestliže má nálezn kasační účinky, je věc vrácena orgánu veřejné moci k dalšímu řízení a vydání nového rozhodnutí, ačkoliv to Ústavní soud ve výroku vysloveně nestanoví. V takovém případě se může stát, že obecný soud může rozhodnout stejným způsobem a stěžovatel podat další ústavní stížnost, kdy je Ústavní soud vázán, již svým jednou vydaným rozhodnutím. Jednoduše řečeno se judikatura Ústavního soudu týká i jeho samotného, i dle § 23, ZÚS, kde se stanoviskem pléna musí řídit i samotný senát Ústavního soudu.

Precedenční povaha rozhodnutí Ústavního soudu vychází hlavně z toho, že vnitrostátní systém je založen na principu vnitřního souladu a hierarchického uspořádání. Obecné soudy by se měli při svém rozhodování řídit nejen zákonem, též i ústavním pořádkem. Ústavní soud již v minulosti uvedl, že lze souhlasit s názorem obecného soudu, který se necítí být vázán v konkrétním případě, nicméně je nutné si uvědomit, že se nemusí jednat o interpretaci určitého zákonného opatření, ale o výraz aplikace Ústavy, Listiny, či odpovídající mezinárodní smlouvy. V tomto nálezu se k precedenčnímu účinky vyjádřil konkrétně slovy: „*pokud právní názor Ústavního soudu ČR v konkrétním případě nehodlá vzít na vědomí, že v případné ústavní stížnosti bude s největší pravděpodobností Ústavní soud judikovat ve smyslu svého předchozího rozhodnutí*“.¹⁰⁵ V jiném svém nálezu se Ústavní soud k precedenčním nálezům vyjádřil následovně: „*obecné soudy musí respektovat ústavněprávní výklady Ústavního soudu, tj. jím „vyložené a aplikované nosné právní pravidlo (rozhodovací důvod), o něž se výrok předmětného nálezu opíral*“, jednoduše řečeno, *následovat precedenty. Nesplnění těchto*

¹⁰⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges), s. 243. ISBN 978-80-7502-301-8.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 1997, sp. zn. I.ÚS 70/96 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-70-96>

požadavků představuje porušení čl. 89 odst. 2 Ústavy ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy a představuje též porušení subjektivního základního práva dotyčné osoby podle čl. 36 odst. 1 Listiny. ¹⁰⁶ Z tohoto nálezu vyplývá, že nedodržení vydaných rozhodnutí Ústavního soudu v podobných otázkách je v rozporu s Ústavou a Listinou. Judikatura vydaná Ústavním soudem je závazná pro obecné soudy a měly by ji respektovat. V této práci, již bylo zmíněno, veškerá judikatura Ústavního soudu je vydávána každý kalendářní rok ve Sbírce nálezů a usnesení a dále dostupná v elektronické podobě v databázi NALUS.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. N 190/47 SbNU 465 [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-301-05_2

ZÁVĚR

Cílem práce bylo čtenářům přiblížit institut ústavní stížnosti v situacích, kdy jsou osoby dotčeny na svých základních právech a svobodách. Dále jaké jsou možnosti podání ústavní stížnosti.

Nejprve jsem se rozhodla vysvětlit ústavní soudnictví, a přiblížit Ústavní soud české republiky včetně jeho organizace. Tomu jsem se věnovala v první kapitole, kde jsem popsala ústavní soudnictví České republiky ve srovnání s jinými státy. Toto srovnání jsem provedla na základě zjištění, že v každém státě existují jiné typy ústavního soudnictví. Významnou roli mohou hrát právní kultury nebo třeba i historie daného státu. Ústavní soudnictví můžeme dělit na dva modely, většinou však dochází k jejich mísení a dochází tím ke smíšenému modelu, s kterým se setkáváme daleko častěji. Se smíšeným modelem se setkáváme i v České republice.

Ústavní soud má vymezený výčet kompetencí, který mu ukládá zákon č. 1/1993 Sb. Ústava, a zákon č. 182/1993 Sb. ZÚS. Oba tyto zákony jsou stěžejními prameny, kterými se Ústavní soud musí řídit. V zákonu č. 182/1993 Sb. ZÚS v první části je vymezena celá organizace Ústavního soudu. Předseda Ústavního soudu jej zastupuje soud navenek a jmenován prezidentem republiky, ten jmenuje i místopředsedy a soudce Ústavního soudu. Dále se Ústavní soud skládá z pléna, senátů a setkáme se zde i s asistenty soudců.

Po přiblížení celého ústavního soudnictví jsem začala v následujících kapitolách věnovat hlavnímu tématu, a to ústavní stížnosti. Ústavní stížnost má sloužit k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod, a můžeme ji použít až po vyčerpání všech zákonných prostředků k ochraně těchto práv. Z toho se dá vyvodit, že neslouží jako řádný a ani mimořádný prostředek. Máme několik typů ústavních stížností, každou z nich členíme na základě toho, kdo danou stížnost podává a proti komu je mířena. Fyzická a právnická osoba podávají ústavní stížnost proti rozhodnutím orgánů veřejné moci, proti nezákonným zásahům státu smí stížnost podat územní samosprávný celek a politická strana podává stížnost, např. pokud se domnívá, že strana nebyla rozpuštěna v souladu s ústavními nebo jinými zákony. Ústavní stížnost má i několik funkcí, jedna z nich je třeba preventivní funkce, která orgánům veřejné moci má ukázat čeho by se v budoucnu

měli vyvarovat. V tom by se dal spatřovat i její význam, ke kterému nalezneme i několik námitek. Stále je větší procento zamítnutých stížností než ty, kterým se vyhová.

Při podání ústavní stížnosti musí být zastoupení advokátem, jelikož je potřeba dodržovat zákonem stanovené náležitosti, které musí naplňovat. Splněny musí být obecné i zvláštní náležitosti, zároveň také lhůta podání, která činí dva měsíce od vydání rozhodnutí, které má být napadeno. Pokud stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv, tak to činí ústavní stížnost nepřijatelnou a není možné ji podat. Z toho vyplývá, že musejí být vyčerpané všechny možnosti (např. odvolání, dovolání a další), vždy podle typu řízení, které se vedlo.

V případě, kdy ústavní stížnost splňuje veškeré zákonem stanovené požadavky, aby byla přípustná, tak je možné pokračovat dál a zahájit řízení. Řízení se zahajuje dnem doručení Ústavnímu soudu, možnosti doručení nalezneme na internetových stránkách Ústavního soudu. Každý podaný návrh dostane ke kontrole splnění požadavků soudce zpravodaj, ten má za úkol zkontrolovat veškeré zákonem stanovené náležitosti, které má splňovat návrh. V případě nedostatků musí požádat navrhovatele o jejich doplnění, nebo případnou nápravu. Pokud ten neučiní ve lhůtě, která mu je stanovena, může být návrh odmítnut. V případě odmítnutí návrhu, musí být doručené písemně vyhotovené Usnesení o odmítnutí návrhu.

Pokud je podaný návrh přípustný a pokračuje se dál v řízení, Ústavní soud projedná návrh a vydá rozhodnutí. Rozlišujeme dva druhy rozhodnutí Ústavního soudu, usnesení a nález. Usnesení se vydává v procesních otázkách a nález ve věci samé, obě tyto rozhodnutí jsou závazná. Rozhodnutím Ústavního soudu se musí řídit všechny osoby uvedené ve výroku a také ty jichž by se mohlo rozhodnutí týkat v budoucnu. Vydané rozhodnutí Ústavního soudu mohou mít kasační a precedenční účinky. V případě kasačních účinků je věc vrácena zpět k orgánu veřejné moci k novému projednání. Pokud se jedná o precedenční účinek, může se Ústavní soud řídit již jednou jím vydaným rozhodnutím. Vykonatelnost rozhodnutí nastává dnem jejich vyhlášení nebo písemným doručením účastníkům řízení.

Jsem ráda, že jsem si mohla zvolit toto téma práce, jelikož jsem sama dozvěděla nové informace ohledně ústavní stížnosti. Budu ráda, když nebudu muset v budoucnu tuto

možnost využít. Z mého pohledu, je však důležité se dozvědět něco víc o Ústavním soudu. Důležité pro mě bylo při psaní této práce, za jakých podmínek můžeme ústavní stížnost a co vše je k tomu potřeba. Dříve jsem o tom něčem takovém přemýšlela, ale nezjišťovala jsem konkrétní informace. Nyní vím, že i pokud bych svou dřívější úvahu proměnila v reálnou stížnost, tak by nebyla přípustná, jelikož v tu dobu nebyly vyčerpány všechny procesní prostředky k ochraně práva. Mohu tedy souhlasit s tím, že by měl mít každý při podání návrhu ústavní stížnosti právního zástupce, ten by se měl postarat o to, aby byl návrh vypracovaný bezchybně na základě zákona. V práci uvádím i námitku, která tvrdí, že je ústavní stížnost nadbytečná, s kterou nemohu souhlasit. Dle mého názoru je ústavní stížnost důležitým prostředkem k ochraně ústavně zaručených práv a svobod, které každý máme.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN isbn978-80-7380-606-4.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. Praha: Leges, 2018. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-301-8.

Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-106-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

Časopisy

MIKULE, Vladimír; SLÁDEČEK, Vladimír. *O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu*. Bulletin advokacie 8/1995, s. 35 [online].

PROCHÁZKA, Antonín. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR*. Bulletin advokacie 8/1995, s. 32 [online].

Citované Bulletin advokacie. Beckovská literatura, aktuální předpisy a judikatura [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

Diplomová práce, Havlíková, Denisa. *Ústavní stížnost jako prostředek ochrany základních lidských práv*. Plzeň 2014 [online]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/13726/1/DP_Havlikova.pdf

Internetové stránky Ústavního soudu České republiky [online]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/>

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11.1995, sp. zn. III. ÚS 62/95 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 1997, sp. zn. I.ÚS 70/96 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 2.4.1998, sp. zn. III. ÚS 425/97 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. N 190/47 SbNU 465 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 11.9.2008, sp. zn. Pl.ÚS 25/08 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 2.10.2008, sp. zn. III.ÚS 2111/07 [online].

Nález Ústavního soudu ze dne 8.9.2020, sp. zn. III.ÚS 440/20 [online].

Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. III. ÚS 16/96 [online].

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16.12.1998 sp.zn. II. ÚS 458/98 [online].

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 236/04 [online].

Veškerá citovaná judikatura Ústavního soudu: Elektronická databáze rozhodnutí Ústavního soudu ČR NALUS Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

Prameny

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů* [online]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Zákon č. 131/2000 Sb., *Zákon o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-131>

Zákon č. 129/2000 Sb., *Zákon o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>

Zákon č. 128/2000 Sb., *Zákon o obcích (obecné zřízení), ve znění pozdějších předpisů* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákon č. 99/1963 Sb., *Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>

Zákon č. 183/1993 Sb., *Zákon o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů* [online].
Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>

SEZNAM ZKRATEK

Listina - usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní soud - Ústavní soud České republiky

Ústava - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ZÚS - zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Vachoušková

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: Kombinovaná forma studia

Název práce: Ústavní stížnost a možnosti jejího podání

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 44

Celkový počet stran příloh:0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 3

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 20

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Brázda, Ph.D.